

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
Докторске академске студије

Извештај о прегледу и оцени докторске дисертације
мастера Сузана Ђорђевић Пејовић

Епска биографија Реље Крилатице (јужнословенски контекст)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. ДАТУМ И ОРГАН КОЛИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком донетом на седници одржаној дана 25. 4. 2024. године, бр. 1459/1, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда мср Сузана Ђорђевић Пејовић под насловом „Епска биографија Реље Крилатице (јужнословенски контекст)“, урађену под менторским руковођењем проф. др Бошка Сувајцића.

2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Бошко Сувајцић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: српска књижевност (народна књижевност)

Датум избора у звање: 21. 1. 2015.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Соња Петровић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: српска књижевност (народна књижевност)

Датум избора у звање: 21. 1. 2020.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Данијела Петковић

Звање: виши научни сарадник

Ужа научна област: српска књижевност (народна књижевност)

Датум избора у звање: 24. 2. 2020.

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност у Београду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Сузана (Милан) Ђорђевић Пејовић
Датум и место рођења:	22. 1. 1984. г. у Зајечару

Наслов мастер рада:	„Змај/змија младожења у народној поезији“
Датум одбране мастер рада:	9. 6. 2011. г.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Универзитет у Београду Филолошки факултет
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Српска књижевност

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Епска биографија Реље Крилатице (јужнословенски контекст)“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мастер Сузане Ђорђевић Пејовић „Епска биографија Реље Крилатице (јужнословенски контекст)“ има 199 страница, а састоји се од 8 поглавља: Увод (1-4), Корпус (4-21), Методолошки приступ и типологија јунака (21-24), Могући историјски прототип(ови) (24-32), Историјска и културно-историјска предања (33-42), Елементи епске биографије (43-97), Сижеи (98-179), Закључак (180-181). Следи Литература (182-188), а потом се дисертација завршава биографијом ауторке (199) и административним изјавама.

У уводном поглављу дисертације представља се предмет истраживања, прецизирају циљ и методологија рада, сагледавају претходни домети, даје план структуре рада. Бирајући епску биографију популарног српског и јужнословенског јунака, истраживање се усмерава ка компаративним аспектима анализе формалних и значењских сродности и разлика које доступна грађа показује у оквирима исте, епске парадигме. Даје се преглед истраживања која се односе на порекло, историјске прототипове, интернационалне мотиве, епске атрибуте, функције и змајевиту природу јунака. Ауторка педантно наводи радове истраживача који су се бавили књижевнотеоријским и фолклористичким питањима законитости обликовања епске биографије јунака и њених конститутивних елемената, посебно наглашавајући особености биографија змајевитих јунака, какви су Бановић Секула, Змај Огњени Вук и др.

У поглављу у којем је представљен целовит доступан корпус штампане и рукописне грађе, истакнути су основни принципи класификације грађе и то, према тематско-хронолошком критеријуму: 1. Старији записи (18. век); 2. Записи средњег периода (записи Вука Караџића и његових савременика) – до средине 19. века; 3. Новији записи – друга половина 19. века, до шездесетих година 20. века. Даје се попис извора истраживачког корпуса, наводе се наслови песама и њихови бројеви у збиркама (штампаним и архивским записима) и часописима, потом имена сакупљача и певача (уколико има доступних података), као и место и време записивања. Након описа грађе следи њена ареална класификација на две основне групе, источни и западни ареал као језички и епски диференцирани етнокултурни простор.

Када је реч о корпусу, треба нагласити да је ауторка консултовала и архивске записе Бугарске академије наука, који углавном тематизују ослобађање јунака из тамнице Арватке девојке и мотив сукоба са њом (четири записа). С друге стране, даје се и табеларни

приказ извора, певача/сакупљача, просторног ареала и времена записивања варијаната из Етнографске збирке САНУ.

У поглављу „Методолошки приступ и типологија јунака“ приказане су теоријске основе за типолошко сврставање епског јунака Реље Крилатице у тематске, жанровске и ареалне оквири српске и јужнословенске усмене епике. Дат је преглед критеријума за класификацију епских јунака. Истакнуто је да је веома важна компонента лика Реље Крилатице змајевитост, што га чини типолошки блиским другим змајевитим јунацима, које одликују карактеристичне сижејне функције, архаични митски обрасци, акомодација у строго одређене жанровске усмене контексте и сл. Истакнут је значај примене „синтетичког метода“ проф. Сође Петровић у питањима класификације јунака, као и мултидисциплинарни приступ грађи: књижевноисторијски приступ (поетика епског певавања, формулативност, варијантност, законитости обликовања епске биографије, типологија јунака, однос функције и сижеа, сижеа и жанра, итд.); историјско-компаративни метод (однос историјске чињенице и епске стилизације); антрополошко-етнолошки методи (проучавања митова и њихових психолошких тумачења) и др.

У поглављу „Могући историјски прототип(ови)“ приказан је однос историје и епске стилизације. Истакнуто је да се Реља Крилатица или Реља од Пазара најчешће доводи у везу са протосевастом и ћесаром Хрељом, истакнутим српским властелином, који је живео током прве половине 14. века и умро 1342. у манастиру Светог Јована Рилског, о коме прва сазнања имамо већ од његових савременика, Јована Кантакузина и Нићифора Григоре. Наводе се и подаци о даривању поседа манастиру Хиландару, о споменицима–задужбинама, које је сам подигао (Хрељина кула, у манастиру Рила, коју је обновио; Црква Светог Архангела Михаила у Штипу из 1332. године), као и о надгробном споменику на коме читамо „Похвалу ћесару Хрељи“.

Предања о јунаку, у дијахронијском току записивања, обухватају целокупан јужнословенски простор (поглавље „Историјска и културно-историјска предања“). Истакнути су доминантни тематски оквири (погибија на реци Марици и однос са Мрњавчевићима у старијим предањима; грађевине које подиже, велика физичка снага и спретност, заснивање насеља и породица у млађим предањима), те утицај историјских предања на обликовање биографије епског јунака у погледу имена, атрибута, сижеа и функција. Такође, у овом поглављу се наводе и резултати истраживања у области хералдике у вези са аспирацијама породице Охмућевић да своје порекло докаже везом са чувеним ћесарем Хрељом. У том контексту, изузетно су занимљива и локална предања о пореклу породице Љутов, као и о настанку села Рељова у близини Самокова у западној Бугарској. Ауторка истиче значај ових историјских предања у правцу реверзибилног представљања односа историје и епске стилизације. Историјско предање нас води од историјског прототипа ка епском јунаку, а затим повратно, од славног епског јунака и изграђене усмено-поетске биографије ка поступцима накнадне историзације локалних догађаја.

Поглавље „Елементи епске биографије“ садржи издвојене делове у којима се пореде записи из све три групе и оба ареала, сходно заступљености у задатим параметрима. У првом издвојеном делу, „Име и атрибуција“, разматрају се поступци именовања јунака и указује на интерпретацију имена Реља/Хреља у лексичком, етимолошком, симболичком и етнолошком светлу. У тумачењу другог, атрибутивног дела епске синтагме, у склопу именовања јунака, актуелизују се старији слојеви архаично-митске провенијенције или пак њихова реалистичка супституција. Табеларним приказима име је представљено у складу са особиним: Крилатица, Крилатовић, Крилатић, Крилати, Крилатник, Шестокрила(и), Шестокреља) и ојконимима који су заступљени у склопу епске номенклатуре (Реља од Будима, Реља од Пазара, Рела од Призрена, Реља Бошњанин/Босански).

Када је реч о пореклу јунака, нуди се неколико модела у којима је непознат или није именован неко од родитеља или је неко од родитеља натприродно биће: змај или

вила. Ови модели објашњавају „незаконито“ порекло јунака, а тиме и његова фантастична својства. У следећем издвојеном делу, „Змајевитост и испољавање змајевитости“, даје се увид у етнолошку и обредно-митолошку интерпретацију фигуре змаја, његове улоге и значаја за заједницу у народној традицији. Приказан је потенцијал веровања и представа о змају као релевантан за обликовање атрибута епског јунака: поседовање карактеристичних обележја (крила и окриља; појава јунака праћена је ветром, светлошћу, живом ватром, те особитим телесним карактеристикама – три срца и велики зуби); специфичан начин кретања и могућност прелажења границе, као једна од доминантних карактеристика овог јунака, која упућује на везу са древним слојевима митске традиције. Поред наведених особина, разматра се и трикстерска природа јунака, лукавство и хитрина којима прибегава у одређеним ситуацијама, поступци као што су лагање, маскирање, али и непредвидивост у делању.

У делу „Одрастање и прво јунаштво“ даје се увид у грађу која тематизује стицање звања „јунака“ и задобијање коња; издваја се тематски круг песама са иницијацијским мотивом гутања од стране немани, као и грађа у којој је јунак атрибуиран као „малени/омалени“. Пописана су имена јунакових љуба, и набројане јунакиње које могу бити натприродних карактеристика (виле: Палексија, Анђелија, Ружица или Костурка девојка), или пак људског порекла: племкиње (ћерка Коруна бана; Златија), Косовка девојка и делија-девојка (мома Ангелина). Блискост ујака и сестрића, тј. учитеља и ученика, тумачи се као слој архаичног авункулата, при чему је Реља најчешће у функцији ујака/учитеља младом јунаку. Потом се у одељку „Браћа“ наводе имена чувених епских јунака, као и порекло њихове сродности, а то је да су змајеви синови. У источном ареалу, пре свега у бугарској епици, наводи се број браће, али не и њихова имена. Потом се издвајају духовни сродници, посестрима (виле) и побратими, који се разматрају и унутар епске тријаде, најчешће у саставу Марко–Милош–Реља, али и која се проширује или варира, а наводе се примери из оба ареала.

У потпоглављу „Оружје“ табеларно се наводе карактеристични атрибути уз типична средства којима се Реља користи у боју, као што су: сабља, копље, топуз, шестопер и стрела и тетива. Поред оружја, коњи су такође представљени табеларно уз осврт на њихове главне телесне карактеристике и необичности у складу са њиховим власником. Издвојен је каталог епских противника са којима се Реља сукобљава, а који могу бити натприродних особина (Арватка, Русалка, Цидовка, Будимка, Костурка девојка; троглави противници, змај, итд.) или људске природе (у западном ареалу Паша Бојадин, Муа Сарајлија, Алијага Ћосо; у источном Марко Краљевић, Варадински војвода, Корун краљ, Дете Ненадано и др.).

У делу о смрти епског јунака анализирани су типичне ситуације у којима страда Реља Крилатица, уз навођење извора и сижеа: устрељен је након помоћи јунацима и освртања; јунак гине јер је кажњен због својих поступака; након нереализоване женидбе страда као одбијени просац; у каталогу је изгинулих косовских јунака и др.

У поглављу о сижеима издвојени су карактеристични тематско-сижејни кругови који су се истакли у корпусу. У одељку о змајборству разматрају се дубљи митски слојеви мотива сукоба јунака и змаја. Посебно се осветљавају песме које у јужнословенском корпусу објашњавају Рељино порекло, његову змајевиту природу, ванбрачни статус и натприродну снагу. Из компаративног аспекта истакнут је однос између Реље Крилатице и Змај Огњеног Вука јер се обојица налазе у истој улози и припадају истом типу јунака.

Функција спасавања и пружања помоћи („Спасавање јунака из невоље“) уочена је и у другим сижеима, а самим тим је порасла и њена ареална распрострањеност. У поглављу о женидбама јунака корпус је разврстан по следећим принципима: А. Неостварена женидба; Б. Женидба с препрекама; В. Позиција јунака унутар сватовске поворке. У првој групи дат је табеларно приказ варијаната песме „Сестра Леке капетана“ у источном

и западном ареалу, уочене су њихове особености и наведени су резултати истраживања Александра Ломе, Ненада Љубинковића, Бошка Сувајџића и др.

У следећем сажету, „Риса риба и Змија младожења“, упућено је на значај и везу јунака са „рибом шестокрилом“ по питању имена и функција. У сажету „Убиство другог“ истакнуто је да је реч о особености источног ареала; као „други“ уочен је Јеврејин, Србин или Грк; посредни је позније растакање епског модела.

Унутар сажета „Мегдани“ истакнути су табеларно сукоби у којима учествује Реља Крилатица, најпре као неко ко изазива Љутицу Богдана ломљењем винограда у западном ареалу у записима Вука Караџића и из Матице хрватске. Потом је табеларно представљен сукоб са троглавим Арапином (запис Петрановића Е 64/12); ту је и сукоб са аждахом (Петрановић Е 64/11) и Арапином (Љубурић Х/202). Истакнуто је да се у бугарској епици Реља сукобљава и са Марком Краљевићем (СБНУ, XVI-XVII, 8). У сукобу са Арапином (Љубурић Х, 202, Љубурић IX, 662) односи победу; са Усом Арапином (Петрановић Е 64/69), аждахом (Петрановић Е 64/11), троглавим Арапином (Петрановић Е 64/12).

У „Закључку“ су сумирани наведени увиди. Истакнуто је да је у новијем слоју певања дошло до ширења интересовања за овог јунака, те да су поједине зоне контактнег карактера између ареала, али да они ипак имају своје особености. Истакнути су и могући правци даљих истраживања.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Сузане Ђорђевић Пејовић представља значајан допринос студијама српске народне књижевности и фолклора, као и компаративном истраживању унутар јужнословенског етнокултурног ареала. У тексту је први пут на једном месту окупљена и дијахронијски систематизирана сва расположива усмена грађа о Рељи Крилатици, као једном од најзначајнијих заједничких јунака у склопу јужнословенског усменог епског корпуса. Дате су историјска, жанровска, тематско-сажејна и поетичка анализа змајевитог јунака у систему усмене поетске карактерологије; представљени типови односа између јунака и наведени сажејни модели у којима је јунак заступљен. Пописане су све доступне збирке, периодичне публикације, архивски извори, историјска документа на широком јужнословенском етнокултурном простору. Повучене компаративне и митско-обредне паралеле. Однос историјске чињенице и усмено-поетске стилизације представљен је у двојаком, реверзибилном осветљењу. Историја је могла да послужи као предтекст за обликовање славног епског јунака, али је и слава јунаковог епског презимена могла да омогући покушај накнадне „легалације“ порекла путем хералдичких фалсификата. Покривен је широк географски, али и језички, национални, професионални и фолклорни простор. Грађа је анализирана адекватним фолклористичким методама и књижевнотеоријском апаратуром.

У склопу епске биографије посебно је наглашено присуство фантастичних својстава у склопу карактеризације ликова који су обликовани као змајевити јунаци. И у познијим записима, овакви јунаци су често носиоци дубљих и знатно старијих слојева традиције, који у различитим формама усменог преношења долазе до нас и који су били подстицајни за откривање различитих слојева утицаја, прожимања и сажејних образаца. Осветљавање биографије историјског, епског, али и митологизованог змајевитог јунака Реље Крилатице у функцији је упознавања сопствене традиције у контексту јужнословенског певања и балканског етнокултурног простора.

Рад испитује чиниоце од значаја за настанак епског лика који има своје основе у народној традицији, али и у историји (разматра се као могући историјски прототип – протосеваст и ћесар Хреља из 14. века). Прегледом забележених песама и предања на јужнословенском терену и навођењем историјских извора и сведочанстава даје се увид у

комплексност обликовања епског јунака, Реље Крилатице, познатог још и као Реља од Пазара, Реља Бошњанин, Реља од Будима, Реља Шестокрили, Реља Шестокрилец, итд.

У раду се пореди грађа која је подељена територијално (источни и западни ареал) и хронолошки (старије певање, средње и новије). Обухваћени су сви записи до којих је кандидаткиња дошла са српског и јужнословенског подручја. Полазиште за прикупљање грађе био је *Индекс мотива народних песама балканских Словена* Бранислава Крстића (1984), али и грађа која је пронађена током самог истраживачког процеса. Рад је сачињен из поглавља у којима се сваки од наведених чинилаца разматра, а окосницу могуће епске биографије овог јунака, окупљену око питања рођења, порекла и имена, атрибута, женидбе, сукоба и смрти, усмеравају инваријантни елементи модела који је установио још Ватрослав Јагић у 19. веку.

Као једна од доминантних епских црта јунака јавља се змајевитост, те се овом питању приступа и кроз анализу наведених елемената епске биографије и у засебном поглављу. Даје се осврт на интернационалне мотиве (катавасис, привремена смрт, забрана певања, забрана окретања, змајеборство). Издвајају се сужејни модели у којима је Реља Крилатица заступљен (било као носилац, било као споредни лик): почевши од змајеборства до спасавања јунака и ослобађања (карактеристично за оба ареала). У оквиру источног ареала кандидаткиња уочава специфичност која се огледа у избављивању из тамнице Арватке девојке, док у западном углавном имамо учешће јунака у спасавању других јунака или срећемо ситуацију у којој је он тај који треба бити спасен). Ту су и тематски круг песама о хвалисавцу, најчешће, Филипу Маџарину, који жели да погуби тријаду јунака (при чему улога Рељина унутар тријаде варира); потом женидба (или учешће у каталогу сватова); нереализована женидба у оквиру које имамо и круг песама о сестри Леке Капетана, где је Реља један од одбијених просаца; одустајање од женидбе; круг певања о риси риби и чудесном зачећу (карактеристично за западни ареал); о убиству „другог” (које се обликује у источном ареалу); песме о косовским јунацима – најчешће о тројници јунака који су неправедно оклеветани, што је заступљено у западном ареалу; о тријади која се сукобљава са царевом војском, а о којој приповеда заробљени јунак, што проналазимо у оба ареала; забрана певања кроз гору (у оквиру које се присутни двојаки исходи: женидба јунака, а некада и смрт јунака, у поднебљу западног ареала); и на крају сукоби са непријатељима – мегдани. Такође, овај јунак се посматра и из угла припадника чувене тријаде, групе сачињене од три знаменита јунака (Марко–Реља–Милош), при чему степен његове активности варира, као и имена која они носе, што уочавамо као заједничку појаву у разматраним ареалима. Наиме, примећена су алтернирања са познатим именима јужнословенске епске традиције различитих епоха (Сибињанин Јанко, Секула, Бановић Страхуња, итд.). Потом се анализира у засебном поглављу испољавање змајевитости (Рељин физички изглед, који је задржао неке традиционалне представе о змају и змајевитом јунаку: крила, злато, наочита појава); потом функције диморфног бића које су често у вези са метеоролошким појавама (обезбеђивање кише); на крају се примећује извесна нестабилност и амбивалентност, присуство и одређених негативних црта; посебно се истиче јунаково кретање (начин кретања и способности условљене тиме).

Прокламовани циљ истраживања предузетог у докторској дисертацији Сузана Ђорђевић Пејовић је у подробнијем сагледавању чувеног јунака наше епике, што се постиже посматрањем односа историје и усмене поезије, типологије епских јунака, односа реалистичких и фантастичних елемената у склопу обликовања епске биографије, атрибута и функција, који утичу на типолошко одређивање змајевитог јунака, повратни утицај усмене традиције на друштвени живот и социјалне односе (фалсификат грбовника породице Охмућевић) и др. Посебно су инспиративни сужејни обрасци који јунака постављају у средиште јужнословенског певања и доводе га у везу са најпознатијим

епским јунацима у различитим епохама и епским ареалима (Марко Краљевић, Милош Обилић). На основу пронађених примера у грађи ауторка даје опис Реље Крилатице кроз разматрање односа историје и епског стилизовања, поступака утврђивања типског јунака, потом особености змајевитог јунака (у нашој епици издвајају се као изразито змајевити јунаци још: Змај Огњени Вук и Секула Дракуловић или Бановић Секула) и змајевитости уопште у традицији.

Јунак Реља Крилатица је присутан у српској традицији, у предањима и песмама, али је и један од заступљенијих јужнословенских јунака, који је обележио и културу других народа на Балкану. Из компаративне перспективе епска биографија Реље Крилатице садржи одређене кључне елементе потребне за (ре)конституисање биографије епског јунака: порекло, стицање епских атрибута, номенклатура, породични односи, женидба, смрт; особине епског јунака – позитивне и негативне, као и змајевитост; друштвене односе (мегдани, бојеви, епски подвизи), епске побратиме (пријатеље) и противнике; интернационалне сижејне обрасце, као и односе који се заснивају на дијалогу митолошког подтекста и епске стилизације, али и (прото)историјских чињеница и усмене епике. Сви ови чиниоци у одређеној мери варирају, тачније нису једнако заступљени у свим ареалима и епохама.

У обради теме посебно је осветљен удео јужнословенског контекста у обликовању епске биографије Реље Крилатице. Акцентован је начин уклапања мотива у епску биографију јунака, и наглашена слојевитост фолклорног фонда. У жанровском смислу, рад је конципиран као прилог поетици усменог епског певавања о јунацима старијих времена у бугарштицама, десетерачким епским песмама, лирским и лирско-епским песмама и историјским предањима у јужнословенском контексту.

С друге стране, ауторка је настојала да представи процес наслојавања интернационалних мотива на историјску основу у циљу реконструисања најстаријих слојева епског певања код Срба. На овом пољу, а захваљујући грађи коју је кандидаткиња прикупила, отварају се широке могућности за даља фолклористичка истраживања.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Научни радови:

1. Ђорђевић, Сузана. „Мотив анђела у старозаветним апокрифима.“ *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима* Година IX. Београд: Филолошки факултет, (2014): 293-304.
2. Ђорђевић, Сузана. „Змај Огњени Вук и Змија младожења.“ *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима* Година VII. Београд: Филолошки факултет (2012): 257-269.
3. Ђорђевић Пејовић, Сузана. „Женидба и певање о Рељи Крилатици у јужнословенском контексту.“ *Мултикултурализъм и многоезичие, Сборник с доклади от Тринадесите международни славистични четения, София 21-23 април 2016. том 2.* Велико Търново: Издателство Фабер, 2017. 460-469.
4. Ђорђевић Пејовић, Сузана. „Смрт Реље Крилатице у јужнословенском контексту.“ *Савремена српска фолклористика 4.* ур. Бошко Сувајџић. Београд: Удружење фолклориста Србије, Универзитетска библиотека Светозар Марковић, 2017. 253-261.

5. Ђорђевић, Сузана. „Змајевити јунак и традиција: 'Секула се у змију претворио!'.“ *Са-времена проучавања језика и књижевности*. Књ.2. ур. Маја Анђелковић. Крагујевац: ФИЛУМ 2013. 131-139.
6. Ђорђевић Пејовић, Сузана и Ристић, Бојан. „Водени бик у изворима из Локве: фолклористички и дијалектолошки осврт“.
Фолклористика год. 2/2 (2017): 47-61.
7. Ђорђевић Пејовић, Сузана. „Тој ти сад причам, а ти да знаеш, па некад на твоју децу да причаш.“ *Зборник Тимок, 2015 - 2017*. ур. Светлана Ћирковић. Књажевац: Библиотека Његош, 2018: 57-63.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација под насловом „**Епска биографија Реље Крилатице (јужнословенски контекст)**“ обухвата књижевноисторијску, књижевнотеоријску, фолклористичку, али и компаративну студију посвећену епској биографији змајевитог јунака српске усмене традиције у склопу јужнословенског епског певања у прошлости. Докторска дисертација мср Сузана Ђорђевић Пејовић представља синтезу досадашњих истраживања о епској биографији Реље Крилатице, али и предочава низ непознатих детаља у склопу обликовања епске биографије и карактеризације овог јунака у јужнословенском контексту, те доноси нове научне увиде и приносе посебно у вези са компаративним аспектима проучавања теме.

Методолошки плурализам и покушај стварања чврстих критеријума за успостављање епске биографије представљају значајан допринос књижевној теорији и фолклористици, а целовит корпус усмене грађе са целог јужнословенског простора изузетно је значајан за даља компаративна истраживања усмене поетске традиције. Елементи митског у обликовању јунака и сижеа у значајној мери продубљују погледе на српску усмену епску традицију, сврставајући јунака у ред најзначајнијих српских и јужнословенских хероја, какви су војвода Момчило, Марко Краљевић, Старина Новак, Змај Огњени Вук, Бановић Секула, Милош Обилић и др.

Докторска дисертација мср Ђорђевић Пејовић представља теоријски продубљен приступ компаративним испитивањима типова епских јунака и њихових биографија у јужнословенском контексту. Прегледним приступом проматрању особености Реље Крилатице у оквирима поетичке парадигме типа змајевитог јунака, кандидат је умногоме допринео упоредном контексту сагледавања биографија епских јунака у српском и јужнословенском контексту, као и путева и начина трансформације историјских чињеница у епске моделе обликовања стварности. Кроз аналитичка промишљања теоријских и фолклорних упоришта, питања типологије епских јунака, особености карактеризације змајевитог јунака, односа јунака и сижејних модела, законитости обликовања епске биографије, те ареалних истраживања доступног корпуса, запажа се одлично познавање грађе и теоријских постулата усменокњижевне и фолклористичке анализе. Комплексно сагледавање усмене грађе са целокупног јужнословенског простора води ка постављању вредних закључака којима се успостављају оквири једне значајне усмено-поетске биографије, која је до ове дисертације углавном била доступна у фрагментарном облику. И то је најважнији допринос ове дисертације.

VIII ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „**Епска биографија Реље Крилатице (јужнословенски контекст)**“ аутора мср Сузана Ђорђевић Пејовић,

констатујемо да утврђено подударање текста износи 10%. Овај степен подударности у складу је са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, изјављујемо да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

IX ПРЕДЛОГ

Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације коју је **мастер Сузана Ђорђевић Пејовић** предала под насловом „**Епска биографија Релје Крилатице (јужнословенски контекст)**“ и да га, у складу са процедуром, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност и кандидата позове на усмену одбрану пред овом Комисијом.

У Београду, 17. маја 2024.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Бошко Сувајцић, редовни професор
ментор

2. _____
др Соња Петровић, ванредни професор
члан Комисије

3. _____
др Данијела Петковић, виши научни
сарадник
члан Комисије